

Interview met Janpeter Muilwijk (Fontainebleau, 1960) in het atelier van zijn monumentale woning aan de Dam in hartje Middelburg. Terwijl we praten, vliegen vogels in de achtertuin en dwarrelen sneeuwvlokken langs de hoge ramen. Later gaan we naar de nabij gelegen Nieuwe Kerk waar Muilwijk een monumentaal wandtapijt realiseerde.

Jan Meijering

Het parad

Janpeter Muilwijk: 'Ik ben blij met mijn werk. Het geeft me een groot geluksgevoel dat je zo'n wereld kunt maken en die sfeer in een tentoonstelling kan overbrengen en delen. Dat zie ik als een soort missie. Het circuit waarin ik mijn werk vaak toon is hard; harde fotografie en veel kunst die getuigt van een cynisch wereldbeeld. Om daar dan deze beelden in te brengen, vind ik precies goed. Het is een tegenhanger. Het toont een manier van denken

die ik bij bijna iedereen onderliggend aanwezig acht, die van naïviteit en zachtheid.'

Verlangen naar het paradijs

'Ik ben geïnteresseerd in die zachtheid, het is een paradijsverlangen, een zoeken naar harmonie waar ik op uit ben. Dat die harmonie steeds verstoord wordt kon ik maar moeilijk accepteren. Ik wilde het paradijs bevragen vanuit een verbolgenheid over de niet-paradijselijke staat.

Vraaggesprek met Janpeter Muilwijk

ijis

bevragen

Die boosheid en onvrede verbeelde ik zacht en mooi. Tegenwoordig zie ik het paradijs als een kern over wat wij in ons meedragen en wat elke dag aan de orde kan zijn.'

Christelijke kunst

'De prachtigste kunst is christelijke kunst, gemaakt in dienst van kerken. Die kunst met bijbelse motieven heeft me vanaf het begin dat ik aan het werk ben het meest aangesproken.

Janpeter Muilwijk in de Nieuwe Kerk in Middelburg, staande voor zijn wandkleed.

Alleen komt er op een gegeven moment, in de loop van de vorige eeuw, een grote zwakte in de christelijke verbeelding. Ik ging naar de kunstacademie omdat ik dacht dat dat het enige was waarin ik uit kon blinken. Het werd de christelijke academie in Kampen omdat ik uit een christelijke familie kwam. Mijn vader was toen baptistenpredikant. Ik ben gaan schilderen omdat ik het daarmee ergens over kon hebben.'

Liefdevolle relaties

'De hedendaagse kunst vind ik erg negatief ten opzichte van de cultuur zoals die zich aan mij voordoet. Als wij maar steeds meer brute beelden maken dan komt dat de wereld niet ten goede. Het is haast missionair om daar beelden tegenover te stellen die over zachtheid en over liefdevolle relaties gaan. Het lijkt soms of je daar geen relevant beeld meer over kunt maken. Maar volgens mij is er ruimte om dat wel te doen. Ik zet mijn onhandigheid, mijn klungelige vormtaal in, waardoor er een lieflijk maar ook irritant beeld ontstaat. Het zoete moet geloofwaardig worden door het naïeve of onvolmaakte er in te betrekken. Dan is het te pruimen en komt het dichterbij de realiteit. *Het paradijs heb ik altijd gezien als ideaal, als perfectie. Eigenlijk pas de laatste tijd denk ik dat het juist om de imperfectie gaat. De oprechtheid van de naïviteit vind ik interessant. Dat onbevengene en onbeholpene heeft een schoonheid die tegenover het perfecte staat.'*

Liggende mannetjes

Wonderboom gaat over Jona. Hij heeft een soort arrogantie waarmee hij de wereld in kijkt. Ik voel me sterk verbonden met het Jona-thema, dat onwillige, het is een soort zelfportret. Toen ik het tapijt voor de Nieuwe Kerk had ontworpen, dacht ik: het gaat allemaal over verbondenheid. Dat is kennelijk de kern waarover ik het wil hebben. Maar toen ik daarna weer aan het werk ging met een serie tekeningen, werden het allemaal eenzame zielen. Ik had het niet verwacht, ik dacht: ik heb nu de waarheid van de verbondenheid gezien en toen werden het allemaal liggende of meditatief zittende mannetjes. Ze verschijnen voor me als ik aan het tekenen ben. Dat het een eenling wordt, overkomt me. De eenzaamheid is de tegenpool die nodig is om tot verbondenheid te komen. Ik zoek intens naar een onderwerp, ik vind het moeilijk om een nieuw beeld op te zetten. Ik heb er een streng regiem opgezet: ik mag er een dag over zeuren en dan moet er iets op papier staan waarmee ik verder kan. Ik schets een tijdje en schrijf

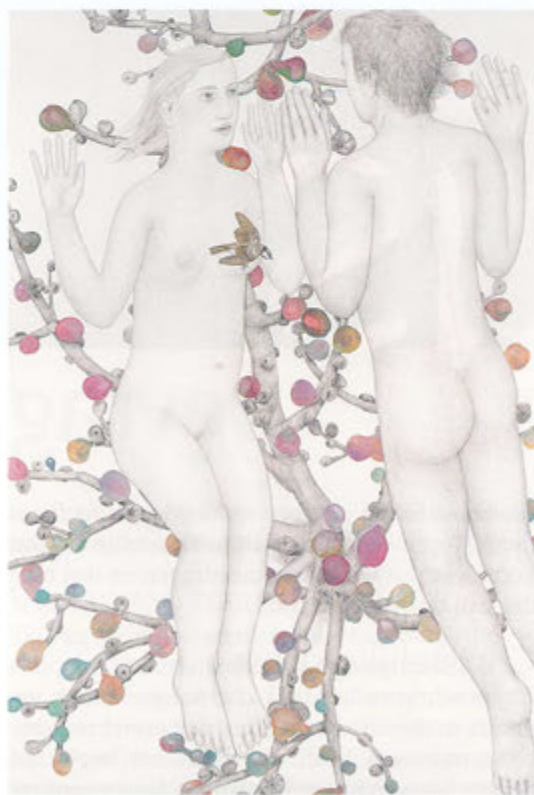
Wonderboom.
2012, 101 x 67
cm, potlood en
waterverf op
papier. Met toe-
stemming van:
Flatland Gallery,
Amsterdam / Ga-
lerie Jacoba Wijk,
Wehe.

een tijdje en dan wil ik naar iets nieuws wat ik nog nooit heb gemaakt, maar de verschillen zijn marginaal natuurlijk. Het idee moet sterk zijn maar nog niet uitontwikkeld, gaandeweg kan ik dat achter de tekentafel ontwikkelen en me er door laten verrassen. Met die liggende mannetjes dacht ik: nu ga ik het over zwaarte hebben, over op de aarde liggen, diepe existentiële gevoelens. En dan heb ik ze een heel end en zet ik er bloemen omheen of vogels en wordt het toch een heel lieflijk werk. Zo krijgt het een dubbele inhoud, ik heb me in laten pakken door de sterke kracht om de tekening toch in harmonie te willen brengen.'

Ruimte in het paradijs

'De kindergedachten zitten nog heel dichtbij me. Ik begreep niet hoe het toch kon met die Adam en Eva en dat durfde ik pas heel laat uit te spreken. Nu kan ik er een vorm aan geven die ik heel mooi vind. Ik kan het pas maken sinds ik de ruimte in die verhalen ervaar als rijp en inspirerend. De titel: *The ripest fruit (hangs where not one but only two can reach)* komt uit een lied uit een opera van Britten dat ik gezongen heb. Er zitten geen vijgenbladeren aan de boom want er zijn geen bladeren nodig om de schaamte te bedekken. In deze tekening is het een vertaling naar het heden, Eva heeft een navel en Adam is blank,

als ik over de oorsprong werk is Adam zwart: uit aarde genomen en Eva lielieblank omdat zij uit een witte rib genomen is. Dan ontbreken de navels en het schaamhaar. In mijn nieuwe serie tekeningen hebben vogels een prominente rol. Ik zie die onverwachte elementen in de natuur ook steeds, er vliegen bijna altijd wel vogels kris-kras door de lucht, die wil ik nog veel meer gaan gebruiken. In de techniek van mijn tekeningen ben ik ook op zoek naar de zachtheid. Ik zet een heel scherpe contourlijn en daarbinnen aai ik met een potlood het lichaam zacht en rond. De figuren worden plastisch, ze hebben nauwelijks botten of spieren. En ik verdraai ze zo dat je een compleetheid ziet, vijf vingers per hand en vijf tenen per voet. De slang in het paradijs kon ik als kind niet uitstaan, waarom heeft God dat toegestaan? Die slang toont de imperfectie in het paradijs. God ziet wel dat het goed is, maar zo goed is het nu ook weer niet. Dat is voor mij een nieuwe ingang tot het paradijs, deze nieuwe paradijsvisie omarmt die imperfectie. In de perfectie van de gemanipuleerde fotografie zie je een soort kilheid die haaks staat op het menselijke,

The ripest fruit
(hangs where not
one but only two
can reach). 2012,
152 x 102 cm,
potlood en goua-
che op papier.

het onbevengene, het grillige van karakters en het niet in de hand hebben van het leven en dat accepteren.'

Liturgie

'Ik maakte een liturgietentoonstelling. Bij alle onderdelen van de liturgie maakte ik een werk. Daarom heen hing ik tekeningen uit het dagelijks leven om het kerkelijke denken te verbinden met het alledaagse, dat vind ik de kern van het christelijke denken. Kerkelijke kunst is niet iets anders dan wereldlijke kunst. Daarom heb ik een hekel aan moderne kerkelijke kunst die zich alleen als zodanig aan ons voordoet, die is te éénlagig, je kunt er geen kant mee op. De oude liturgische vormen hebben zoveel schoonheid, muziek, beeldende kunst en tekst kunnen veel teweeg brengen, het zijn verschillende ingangen om tot diepgang te komen. De kerk is bij uitstek een plek om dat aan te bieden. Ik zing in een Bachkoor, we zingen in cantatediensten en dan zitten de kerken vol. Het wezen van die cantates doe je dan recht, veel meer dan in een concertzaal.'

Wandtapijt in de Nieuwe Kerk

'Aan het wandtapijt heb ik met gemeenteleden de hele zomer van 2011 geborduurd terwijl de kerk open was voor publiek. Door langdurig met elkaar te borduren ontstonden er intensere verhoudingen. Ik had veel contact met de bezoekers en merkte dat het tapijt levensvragen vertolkt. Mijn motivatie ligt heel sterk in het communicatieve van het werk. Al mijn tijd kan ik tekenen en nadenken over het leven en daar werken over maken. Dat moet ik wel delen, ik werk niet voor mijzelf alleen. De Nieuwe Kerk in Middelburg is heel leeg, prachtig leeg en ik twijfelde er aan of ik daar veel beeld in moest brengen. Als het beeld ruimte biedt, voegt het iets toe, dat komt heel kritisch. Hoe krijg ik zoveel ruimte in dit figuratieve beeld dat het openheid biedt voor allerlei gedachten en interpretaties? Ik doe dat door het beeld alleen maar vragend te benaderen.

Ik heb op acht grote vellen getekend, die heb ik laten inscannen op het Zeeuws Archief. Daarmee ben ik naar het Textielmuseum in Tilburg gegaan en die bestanden hebben we vertaald naar textielbindingen en die naar een computergestuurd weefgetouw gestuurd. De figuren zijn allemaal ingeweven in acht linnen garens. Daarover heen zijn details geborduurd in meer

Bevestiging wandtapijt in de Nieuwe Kerk in Middelburg.

kleuren, ook om het tapijt reliëf te geven. De details maken dat je er langdurig naar kunt kijken, ook met het oog op kinderen. Ik wilde graag dat er van alles te zien is, waardoor je je kunt laten afleiden.

Op het tapijt staan allemaal scènes die ik al eens eerder had gebruikt. Ik wilde er een levensweg van maken. Met Gert Jan Smit, de predikant hier en de initiator van deze kunstopdracht, heb ik de opbouw van de scènes vaak besproken. Ik ontmoette Dieuweke Parlevliet, dichter en theoloog, zij bood haar huis in Italië aan om er in afzondering te kunnen werken. Van januari tot begin april 2011 heb ik er getekend. Per mail ging Dieuweke zich met de inhoud van het tapijt bemoeien en hielp ze mij om aan sommige scènes meer diepgang te geven.'

De levensweg

'Het thema van de doortocht in bijbelse zin vond ik essentieel. Ik wilde dit verbinden met het Zeeuwse water en de beroemde tapijten die hier

'Als het beeld ruimte biedt, voegt het iets toe.'

Druivenoogst,
2011, tekening
voor wandtapijt.

in hetzelfde complex in het Zeeuws Museum hangen, daar zie je ook veel details in het water. Het water staat voor zo veel symbool, de doop bijvoorbeeld. De blauwe stoelen en het blauwe plafond wilde ik esthetisch bij elkaar hebben. Tussen die waterstromen wilde ik zeven scènes over het leven maken. Je komt binnen in het paradijs, de goede oorsprong, de levensboom staat aan de bron. De raaf is verzorgend en tegelijk een engel die uitdrijft. Adam en Eva dragen een mandje fruit, het gaat over eigen verantwoordelijkheid. In de kerstscène kijkt het kindje de ruimte in. Daarboven, in het midden van het tapijt zie je een lam, een dertel lam dat het nieuwe leven toont. Een scène over broederschap noemde ik 'Jouw tegenover'. Je ziet ze pootje lichten en vechten met de ene hand maar in de andere handen ontstaat een zegengebaar. De scène erboven noemde ik 'De strenge bittere dood'. Alle scènes die ik over de dood heb gemaakt gaan over een soort omarming, een verzachting van het onoverkomelijke maar hier is die grens scheidend, de figuurtjes rechts troosten elkaar, maar hun verdriet is groter. Dat vond ik zo'n zwaar gegeven dat ik er een balancerende jongen bij heb gezet die in een crucifix-houding als een wegwijzer fungeert. Het is een heel levend iemand. Hij geeft de opluchting aan de scène, als troostend figuur. Daarboven een pastor met schaaapjes.'

Over het wandtapijt in de Nieuwe Kerk in Middelburg verscheen in 2012 het boekje *Verweven*, te bestellen via de website www.janpetermuilwijk.com

Druivenoogst

'De bovenste scène is een druivenoogst. Ik had verschillende versies van de levensweg gemaakt, het zoeken naar zingeving, maar het doel was oningevuld. Jezus zegt: 'ik ben de ware wijnstok'. Die tekst heeft me altijd getriggerd omdat ik het een mooi beeld vond maar tegelijkertijd is er het afwerpen van die takken en uitgesloten worden. Ik had er een tekening van gemaakt en wilde er een verbinding in hebben met eucharistie en avondmaal. Niet een hemelbeeld, daar kan ik niets over zeggen. Ik lag erg overhoop met die scène tot ik in Rome met Antoine Bodar heb gesproken. Hij vond het een heel fris beeld. De hoofdvorm is een mandorla rond het Christusfiguur, gevormd door mensen die verbonden zijn met takken en aan het oogsten zijn. Het is een scène die actief is, een opgewektheid heeft en ook in het nu plaats heeft. Ik wilde dat het wandtapijt monumentaal is en tegelijkertijd opgaat in de ruimte. Het is in deze lichte hallenkerk een nieuw venster, niet te prominent.'

Troostplek

'Mijn werk is beter geworden door het loslaten van het ambitieuze, het moeten presteren in het kunstcircuit. Ik herlas eens al mijn werkdagboeken en zag voor het eerst dat ik altijd een heel bevlogen kunstenaar ben geweest. Het werk komt niet door succes op z'n plaats maar door mijn eigen geluk er mee. Het paradijsthematema ontwikkelde zich van verbolgenheid naar een gerustheid op onze goede oorsprong. Dat maakt dat ik het werk met vertrouwen verder kan ontwikkelen. Over twintig jaar, als ik nog goed werken kan, hoop ik dat de intimiteit in het werk nog groter kan zijn en dat er nog meer kalmte in het proces van maken komt. Ik wil het concept nog helderder krijgen in verhouding tot wat er verder in de kunst aan de orde is. Dat mag explicieter, daar kan de groei vooral in zitten. Dat er een gelaagdheid in intenties zit die ik beter overdenk. En dat ik met groot vertrouwen mijn eigen beeldtaal zal durven volgen zodat mijn beeld een troostplek kan worden, wat het nu ook al een beetje is.' <

Jan Meijering is beeldend kunstenaar en redactielid van *Laetare*